

1. GİRİŞ

Dünyadaki gelişim ve eğilimlerin bilinmesi bütün bireylerin yakından izlemesi gereken bir konudur. Girdiğimiz yüzyılın iki temel sorununun ise **TATLI SU** ve **GENEL ENERJİ GEREKSİNİMİ** olacağı kabul edilmektedir. Bu bakımdan Türkiye'nin **JEOENERJETİK** konumunun çok önemli olduğu açıktır; zira dünyanın önemli birincil enerji kaynakları Orta-Doğu ve Hazar havzası bölgelerinde bulunduğu halde, büyük gereksinim Avrupa kıtasındadır. Bu koşullarda her bireyin bu iki konu hakkında olabildiğince güncel ve objektif bilgiye sahip olması ve ülke koşullarını da göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Son 20-25 yıldır dünyada çok yaygın olarak

“SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA” ve “SÜRDÜRÜLEBİLİR ENERJİ”

sloganları kullanılmaktadır^(*). Sürdürülebilir enerji kavramı ise

- Tüm birincil enerji kaynaklarından yapılan üretimin yüksek verimle ve temiz teknolojilerle olmasını;
- Fosil yakıtların çevre dostu teknolojilerle değerlendirilmesini;
- Tükenir fosil yakıtlar yerine olabildiğince tükenmez (yenilenebilen) enerji kaynaklarının yerleştirilmesini;
- Bir çevrimde atık olarak ortaya çıkan enerjinin, bir başka çevrimde girdi olarak kullanılmasını öngören ve bunu **EKONOMİK BÜYÜME**

ile bütünleştiren veya özet olarak

- Çevre ile uyumlu bir şekilde
- Kaynakların verimli değerlendirilmesine dayanan **EKONOMİK BÜYÜME**

kavramıdır. Ekonomik büyümede ise kilit rol enerji sektörüne düşmektedir. Bu bağlamda insanoğlunun oksijen gereksinimi ile, ekonominin enerji gereksinimi arasında analogi yapılmaktadır. Bu açıklamalar, ekonominin can damarının enerji olduğunu göstermektedir. Enerji planlamasında ise şu kriterler ele alınmalıdır:

- Teknik yapılabirlik,
- İşletme özellikleri,
- Ekonomiklik,
- Dışa, başka ülkelere bağımlılık.

(*) Sürdürülebilir Kalkınma kavramı ilk kez 1983 te, Birleşmiş Milletlerin Evrensel Çevre ve Kalkınma Komisyonu Başkanı, Norveçli **Gro Haarlem Bruntland** tarafından “*Paylaştığımız Gelecek (Our common future)*” adlı raporla ortaya çıkmıştır. Bu rapor, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin çevreye verdiği, geriye dönüşü olmayan zararın evrensel ve köklü bir yaklaşımla önlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Raporda, sınırlı kaynakları olan gezegenimizin ölümcül tehlikede olduğu açıklanmakta; güncel gereksinimler karşılanırken, gelecek nesilleri tehlikeye atmayan, yatırımları, doğal kaynak kullanımı ve teknolojiyi hep gelecek nesillerin gereksinimlerini göz önünde tutarak değerlendirmeyi amaçlayan yeni bir gelişme modeli başlatılmaktadır. Bu yepyeni gelişme modeline **Sürdürülebilir Kalkınma** adı verilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma ileri, köktenci bir kavramdır. Bu kavramla, yoksulluğun azaltılması da bir öncelik olacak ve gelecek nesillere doğayı en azından bizim bulduğumuz kadar sağlıklı bir durumda emanet etme yükümlülüğümüzü öne çıkartmak amaçlanmaktadır (ÜSTÜN BİLGİN REINART, CBT, 28. 09. 2002, sayı: 810, s. 13).

Aşağıdaki paragraflarda sırasıyla (a). Ülkemizdeki yaklaşımlar; (b). Enerji-Güç kavramları ile gereksinimlerin karşılanmasında yararlanılabilecek kaynaklarla, belirgin özellikleri; (c). Birincil enerji kaynakları; Konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan elektrik enerjisi üretim kaynakları; (d). Dışa bağımlılığın önemi ve DPT nin yaklaşım ve argümanlarının irdelenmesi; (e). Ekonomik hidroelektrik potansiyelimizin irdelenmesi, yeniden güncelleştirilmesi konuları ele alınacaktır. (f). Son olarak biz bireylere düşen bir görev (Enerji tasarrufu kavramı) vurgulanacaktır. İrdemeler sırasında konu elektrik enerjisi üzerinde yoğunlaştırılacaktır.

2. ÜLKEMİZDEKİ YAKLAŞIMLAR

Maalesef şu anda ülkemizdeki yaklaşımlar **“İthalatın zorunlu olduğu”** varsayımına ve / veya yargısına dayanmakta ve geleceğe dönük senaryolar bu kabul ve varsayımdan hareket edilerek hazırlanmaktadır. Eski ETKB Sayın Zeki ÇAKANın Şubat 2002 deki **“Enerji Günleri”** panelindeki **“Doğal kaynaklarımız ihtiyacımız olan enerjiyi karşılamaktan çok uzak bir durumdadır. Ülkemiz net bir ithalatçı durumundadır”** ifadesi bunun açık kanıtıdır (Daha önceki ETKB Sayın Cumhuriyet ERSÜMERin de benzer açıklamaları vardır). Şu andaki ETKB Sayın Hilmi GÜLER de 11. 12. 2002 tarihindeki **“Ulusal Enerji Forumu”** nda 2001 yılında kullandığımız enerjinin sadece % 25 inin yerli kaynaklardan üretildiğini ve durumun gittikçe kötüleştiğini ifade etmiştir.

2001 2005 dönemini kapsayan 8 nci 5 yıllık Beş Yıllık Kalkınma Planının

- 1414 ncü maddesinde **“Hidrolik santrallardan % 70 verim alınabilmesi bir sorun olarak gündemde bulunmaktadır”;**
- ve 1423 ncü maddesinde **“Sektör kaynakları arasında doğal gazın özel bir yeri bulunmaktadır. Fiat, verimlilik ve çevre açısından avantajlarıyla doğal gazın tüketim payının artırılması amaçlanmaktadır”**

denilmektedir (ERE, 2001). Bu argümanlar aşağıdaki Bölümlerde tartışılacak ve kabul edilmelerinin mümkün olmadığı gösterilecektir. Kişisel görüşüme göre hareket noktasının **“Önce mevcut doğal kaynaklarımızı değerlendirelim, ondan sonra ithalatı düşünelim”** olması gerekmektedir. Sayın Ekrem PAKDEMİRLİ ETKB olarak ilk doğal gaz anlaşmasını imzalamadan önce ABD Büyükelçisinin kendisine **“Sovyetlere bağımlı olacaksınız”** diye muhalefet ettiğini, kendisinin ise **“Siz Rusyadan alacağımız gazın %5 fazlasına dahi bize LNG satın, biz de gazı sizden alalım. Yoksa insanlarımız ölecek”** dediğini belirtmektedir (Petro-Gaz dergisi, Mart 2002, s. 43). Bu açıklama enerji sektöründe dışa bağımlılığın ne derecede önemli bir faktör olduğunu ve konu üzerinde çok titiz davranılması gerektiğini açıkça göstermektedir.

3. GÜÇ ve ENERJİ KAVRAMLARI. GEREKSİNİMLERİN KARŞILANMASI

Şebekelerin bir gün içindeki güç gereksinimlerinin değişiminin genel görünümü Şekil 1 de verilmiştir. Bu genel görünüm mevsimlere, ülkelerin sanayileşme düzeylerine, toplumların gereksinimlerinde zamanla ortaya çıkan değişimlere bağlı olarak önemli farklar arz edebilmekteyse de genel karakterin aynı kalması beklenir. Örneğin sanayileşmiş toplumlarda gün içindeki maksimum ve minimum güç talebi arasındaki fark azalmakta; klima